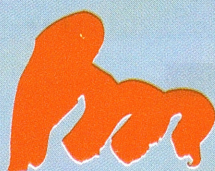
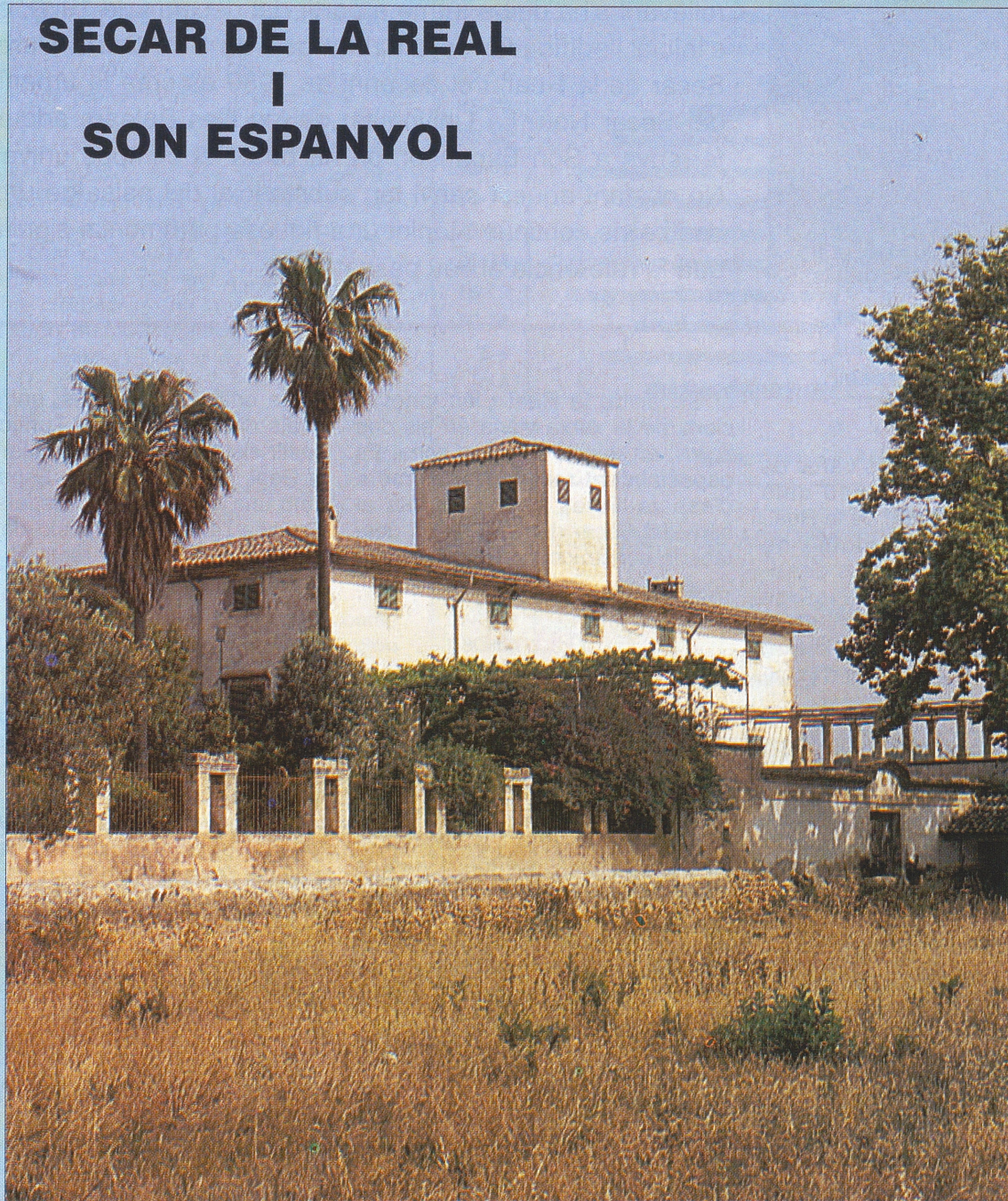

Els Barris de *Palma*

Revisió del Pla general d'ordenació urbana i d'actuacions urbanístiques

Número 28 • 1995

SECAR DE LA REAL I SON ESPANYOL

Promomallorca

Son Serra Parera

Els barris del Secar de la Real i Son Espanyol estan situats al nord de Palma i fan part de la perifèria rural del municipi. Tradicionalment eren àrees de reguiu, que constituïen, amb Son Sardina i la Indioteria, l'anomenada Horta d'Amunt. A la segona meitat del segle XIX, prengué força un nucli d'habitatges al voltant de l'antic monestir de Santa Maria de la Real. Paral·lelament, a Son Espanyol, durant el decenni de 1840, s'establí la possessió de Son Magraner i començà, així, el procés d'urbanització. La transformació urbanística més rellevant s'ha duit a terme a partir del decenni de 1970, en què s'inicià l'edificació dels habitatges de Son Serra Parera, al Secar de la Real, i el decenni de 1980 es creà la urbanització del Secar Nou. La Universitat de les Illes Balears adquirí uns terrenys a Son Espanyol, on ha bastit el campus universitari. No obstant aquest canvi tan substancial del paisatge urbà, els dos barris continuen tenint una riquesa patrimonial significativa que fa referència al seu passat rural.

Població **435 - 437**

La població total dels dos barris és de 2.124 habitants, 1.640 dels quals es troben al Secar de la Real. Tenen una extensió global de 772.11 ha, amb una de les densitats de població més baixes de Palma. Hi ha un elevat nombre de gent major, especialment a Son Espanyol, i un escàs índex d'immigració.

Revisió **438 - 439**

Principals actuacions urbanístiques

al Secar de la Real i les innovacions de la xarxa viària en els dos barris, en relació a tota la zona. És especialment rellevant el nombre d'espais lliures i equipaments al barri del Secar de la Real, on destaca la construcció d'un nou centre docent.

Plànol **440 - 441**

Història **442 - 443**

Ja durant l'època islàmica hi hagué un important desenvolupament de l'agricultura, com a conseqüència de l'abundància d'aigua. Després de la conquesta s'hi construí el monestir cistercenc. Arran de la desamortització, es promogué la fragmentació de la propietat i es potencià el nucli urbà del Secar de la Real. El principal desenvolupament urbanístic s'ha donat a la segona meitat del segle XIX.

Patrimoni **444 - 445**

A la zona del Secar de la Real hi ha

dotze edificis catalogats, entre els quals destaca sobretot l'antic monestir cistercenc de Santa Maria de la Real. En canvi, a Son Espanyol, amb una població més dispersa, hi destaca l'antiga possessió de Son Lledó, actual seu del rectorat de la Universitat de les Illes Balears.

Vida social **446**

El monestir de la Real ha esdevingut tradicionalment el nucli de la vida social de la zona. Ha estat un centre cultural especialment important i rellevant pel que fa a la religiositat popular. Això no obstant, s'ha de destacar que la construcció del campus universitari a Son Espanyol ha capgirat la imatge tradicional de la zona.

El moviment associatiu **448**

Hi destaquen l'Associació de Veïns de Son Espanyol, la de la Real Nova, la del Secar de la Real, el club de futbol La Unió i la parròquia de la Real, entre d'altres.

POBLACIÓ

Els barris del Secar de la Real i Son Espanyol es troben al nord del municipi de Palma i formen part de la seva zona rural. Els seus límits són: al nord el terme municipal d'Esporles, al sud Son Anglada, el Camp Redó i Cal Capiscot, a l'est Son Sardina i la Indioteria i a l'oest les barriades de Son Anglada i Establiments.

Es tracta d'una àrea amb edificacions velles, de poca altura, grans i poc acaramullades. En el Secar de la Real s'hi troba el monestir de Santa Maria de la Real dels missioners dels Sagrats Cors, amb una biblioteca molt important.

La població total dels dos barris és de 2.124 habitants que representen tan sols un 0,69% de la de Palma i que es reparteix de manera molt desigual, ja que el Secar de la Real, amb 1.640 habitants, té més de les tres quartes parts del total. Son Espanyol només compta amb 484 h.

Respecte a la superfície tant Son Espanyol (439 ha) com el Secar de la Real (333,91 ha) són barriades grans, per tant quan es relaciona el nombre d'habitants amb la seva extensió ens trobam amb una densitat de població molt baixa. Així doncs, el Secar de la Real té una densitat de 4,91 h/ha i Son Espanyol encara menor amb 1,1 h/ha. La de Palma és de 13,93 hab/ha.

L'estructura de la població per edat i sexe

La distribució per grups d'edat presenta notables diferències entre els dos barris ja que mentre el Secar de la Real té un important contingent de població jove, en el cas de Son Espanyol és el grup de majors de 65 anys el que destaca respecte de la mitjana de Palma.

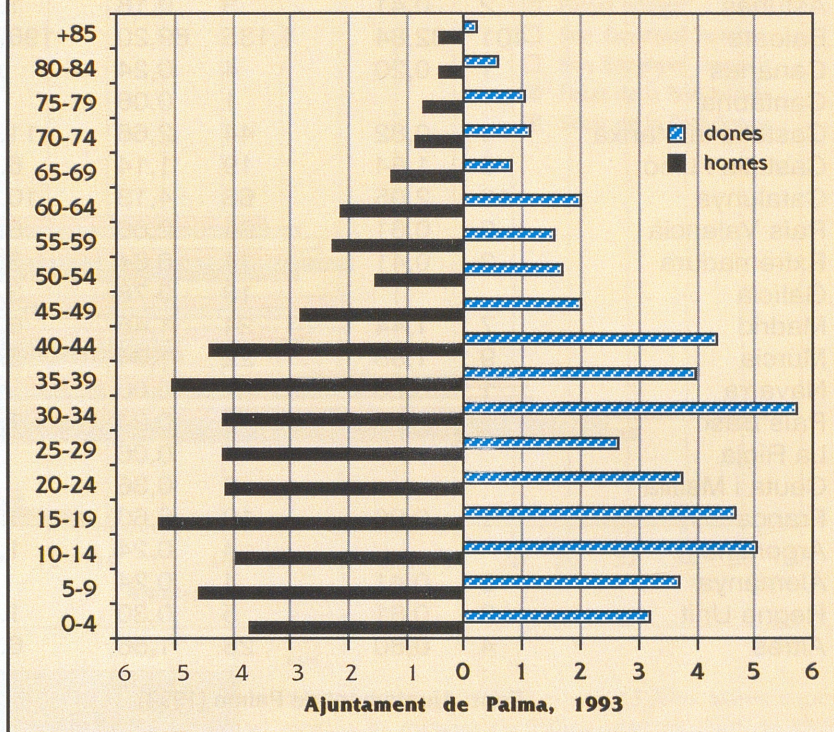
La població jove, entre 0 i 14 anys, del Secar de la Real suposa el 24,23%, xifra molt distinta a la de Son Espanyol que és del 15,08%. El percentatge de Palma és del 18,31%.

La proporció de població adulta, dels 15 als 64 anys, és molt semblant a la de Palma (68,23%) en el cas del Secar de la Real (68,27%) i assoleix un valor inferior en el cas de Son Espanyol (63,01%).

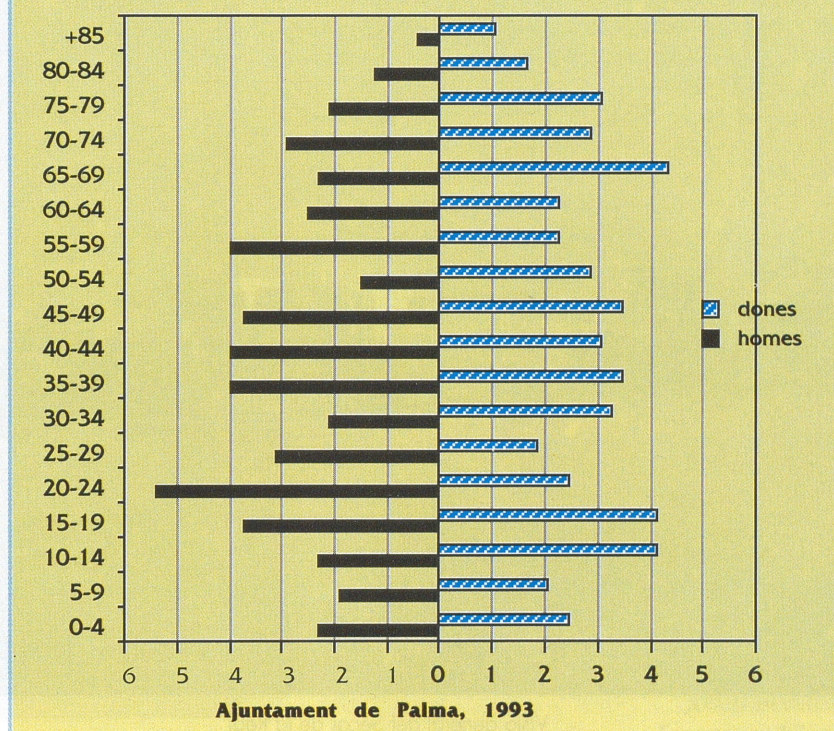
Pel que fa al grup de població vella, que a Palma representa el 13,46% del total, és superior en el cas de Son Espanyol amb un 21,91% i molt inferior en el cas del Secar de la Real amb un 7,5%.

Els grups d'edat majoritaris són: en el cas de Son Espanyol el que va dels 20 als 24 anys per als homes i el comprès entre els 65-69 anys per a les dones. Al Secar de la Real el grup més nombrós és el que es troba entre els 15-19 anys

PIRÀMIDE DE POBLACIÓ DEL SECAR DE LA REAL, 1992

PIRÀMIDE DE POBLACIÓ DE SON ESPANYOL, 1992

Son Espanyol

Secar de la Real

Palma

<u>origen</u>	<u>població</u>	<u>%</u>	<u>població</u>	<u>%</u>	<u>població</u>	<u>%</u>
Andalusia	24	4,93	192	11,58	36.245	11,92
Aragó	2	0,41	6	0,36	1.975	0,64
Astúries	2	0,41	3	0,18	1.095	0,36
Balears	401	82,84	1.135	69,20	196.721	64,69
Canàries	1	0,20	4	0,24	685	0,22
Cantàbria			1	0,06	484	0,15
Castella-la Manxa	4	0,82	44	2,66	11.191	3,68
Castella i Lleó	8	1,64	19	1,14	6.003	1,97
Catalunya	10	2,05	68	4,13	10.063	3,30
País Valencià	3	0,61	34	2,06	6.528	2,14
Extremadura	2	0,41	14	0,84	3.827	1,25
Galícia			13	0,78	3.286	1,08
Madrid	7	1,44	24	1,46	5.798	1,90
Múrcia	9	1,85	22	1,34	5.707	1,87
Navarra	1	0,20	1	0,06	454	0,14
País Basc			4	0,24	1.442	0,47
La Rioja			1	0,06	328	0,10
Ceuta i Melilla			6	0,36	966	0,31
França	1	0,20	10	0,60	1.595	0,52
Argentina			4	0,24	1.386	0,45
Alemanya	2	0,41	4	0,24	579	0,18
Regne Unit	3	0,61	5	0,30	1.225	0,40
Altres	4	0,80	26	1,56	6.254	2,18

Font: Ajuntament de Palma (1993)

...

si parlam dels homes i entre els 30-34 si parlam de les dones.

La immigració

A l'hora de comentar el fenomen de la immigració, el més destacable és el baix percentatge d'immigrants peninsulars del barri de Son Espanyol ja que aquest grup tan sols representa el 15,14% del total. Aquesta xifra és molt inferior a la del Secar de la Real, que és d'un 27,86, i encara més a la de Palma (31,59%). Les comunitats autònomes més representades a la zona són Andalusia i Catalunya.

Els nascuts a les illes suposen un 82,84% al barri de Son Espanyol i un 69,20% al barri del Secar de la Real. En els dos casos aquestes xifres són superiors a la de Palma, on aquest col·lectiu representa el 64,6%.

Cal remarcar que a Son Espanyol la baixa presència d'immigrants ha pogut incidir en la manca de rejuveniment

de l'estructura demogràfica d'aquest barri, fet que s'ha constatat a altres indrets de Palma. A causa de la poca població de la zona (484 habitants) és difícil establir comparacions.

La comunitat estrangera de la zona és poc representativa ja que tan sols suposa un 2,02% si ens referim a Son Espanyol i un 2,94% si parlam del Secar de la Real. Aquests percentatges se situen per sota de la mitjana de la ciutat on un 3,81% del total de la població ha nascut fora de l'Estat. Pel que fa al lloc d'origen d'aquests immigrants els més nombrosos són els francesos en el Secar de la Real i els britànics a Son Espanyol.

El nivell d'instrucció

Com a característica general es pot destacar que el nivell d'instrucció del conjunt format pels dos barris estudiats, és inferior al de la mitjana de Palma.

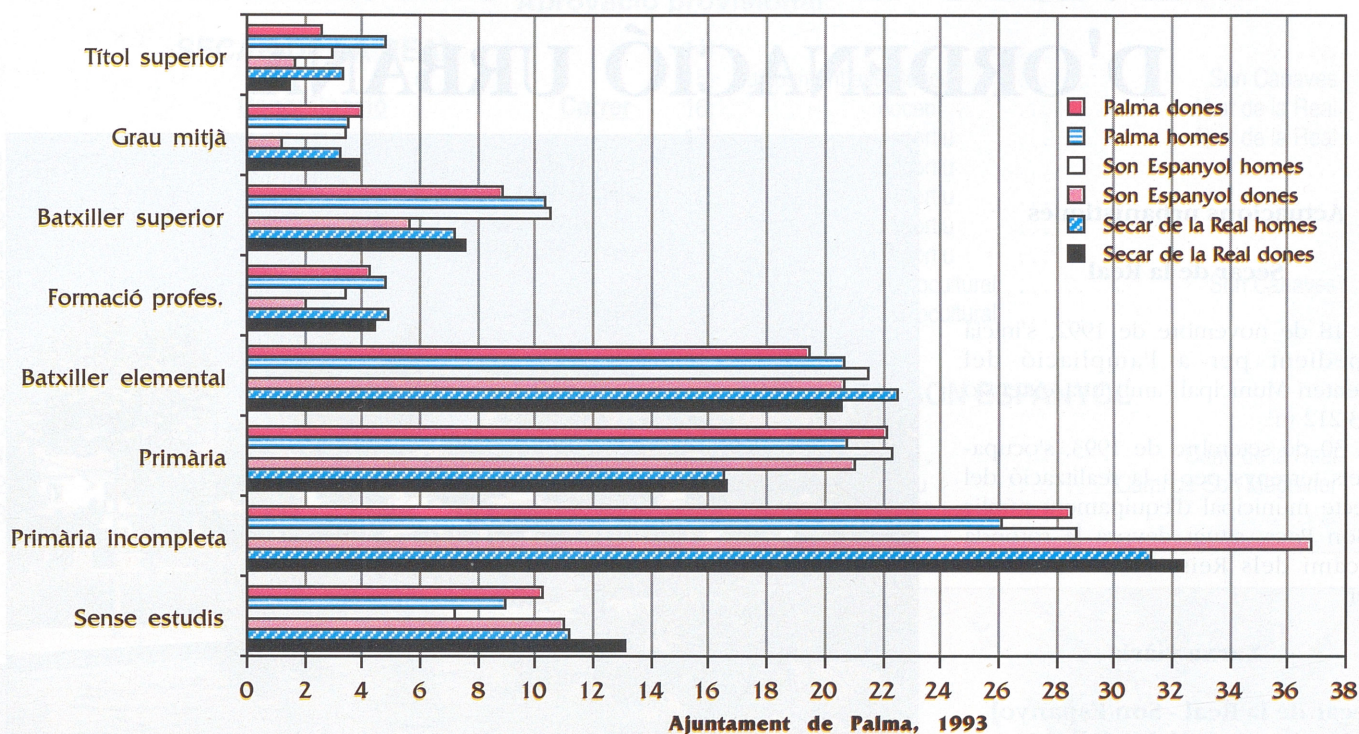
El barri de Son Espanyol presenta un 41,94% d'analfabets o sense estudis i el

...

Vista general del Secar de la Real

NIVELL DE FORMACIÓ DE SON ESPANYOL I EL SECAR DE LA REAL, 1992

Son Espanyol

...

barri del Secar de la Real un 43,90%, xifres superiors a la mitjana de Palma que és d'un 37,12%. Per sexes, en el barri de Son Espanyol, un 35,86% dels homes i un 47,77% de les dones no tenen estudis.

A la categoria dels estudis primaris i batxillerat elemental no hi ha grans diferències entre els dos barris i la ciutat. En conjunt, un 42,76% de la població de Son Espanyol i un 38,10% del Secar de la Real es troba en aquest nivell de formació, xifra molt semblant a la de Palma que és del 41,17%.

El percentatge de població amb un nivell de formació professional i batxillerat superior és d'un 10,76% a Son Espanyol i d'un 12,02% al Secar de la Real. El percentatge de Palma es troba per damunt (14,22%). Altre cop, a Son Espanyol hi ha notables diferències entre els homes (13,92%) i les dones (7,7%).

Les persones amb títol de grau mitjà o superior representen en el cas de Son Espanyol el 4,54% del total i al Secar de la Real el 5,9%. Aquestes xifres són inferiors a la mitjana de Palma (7,49%). Com en els casos anteriors, per sexes, es poden constatar certes diferències en el cas de Son Espanyol, ja que els percentatges són d'un 6,32% per als homes i d'un 2,83% per a les dones.

Antònia Ripoll
Josep Benítez
Francesca Vives

REVISIÓ DEL PLA GENERAL D'ORDENACIÓ URBANA

Actuacions urbanístiques

Secar de la Real

El 18 de novembre de 1992, s'inicià l'expedient per a l'ampliació del Cementeri Municipal, amb una extensió de 43.212 m².

El 30 de setembre de 1993, s'ocuparen els terrenys per a la realització del projecte municipal d'equipament públic de Son Pacs, situat devora la rotonda del camí dels Reis i la carretera de Sóller.

Xarxa viària

Secar de la Real - Son Espanyol (aprovació inicial)

- a) Vial de circumval·lació des de can Miret al vial del parc Lineal.
- b) Enllaç des de la carretera de Sóller a la via de cintura.
- c) Vial urbà de circumval·lació des del vial del parc Lineal al carrer del Coronel Beorlegui.
- d) Carretera d'Establiments, des del vial urbà de circumval·lació fins al camí dels Reis.
- e) Millores a la carretera d'Establiments, des del vial urbà de circumval·lació fins a Establiments.
- f) Carretera Valldemossa-carretera de Sóller (davant Son Pardo) - camí Nou.
- g) Connexió camí dels Reis (can Granada - carretera de Valldemossa).
- h) Vial urbà de circumval·lació des del camí de la Real fins a la carretera de Valldemossa.
- i) Vial del camí de la Real (camí dels Reis - vial urbà de circumval·lació).
- j) Vial urbà de circumval·lació des del carrer del Coronel Beorlegui fins al camí de la Real.
- k) Ampliació del carrer del Coronel Beorlegui, des del camí dels Reis fins a la via de cintura.
- l) Autovia de Valldemossa.
- m) Ampliació del camí dels Reis entre la carretera de Sóller i la carretera de Valldemossa.

Adossats de la Real

Campus de la Universitat de les Illes Balears

Revisió Pla general d'ordenació urbana

Aprovació provisional

SECAR DE LA REAL

	<u>Denominació</u>	<u>Carrer</u>
1)	Espai lliure	Reina Sança de Nàpols
2)	»	Reina Sança de Nàpols
3)	»	Blavets de Lluc
4)	»	Paborde Jaume
5)	»	
6)	»	Son Cànaves
7)	»	Plaça de la Sitja
8)	»	Alqueria Blanca
9)	»	Bon March
10)	»	Alqueria Blanca
11)	»	Bon March
12)	»	Plaça de Pere Antoni
13)	»	

14)	»		
15)	Equipament assistencial		Son Cànaves
16)	» docent		Abat de la Real
17)	» esportiu		Abat de la Real
18)	» esportiu		
19)	» esportiu		
20)	» esportiu		
21)	» esportiu		
22)	» sociocultural		Son Cànaves
23)	» sociocultural		

SON ESPANYOL

1)	Espai lliure		Camí de la Real
2)	Equipament esportiu		Camí de Son Magraner
3)	Equipament sociocultural		

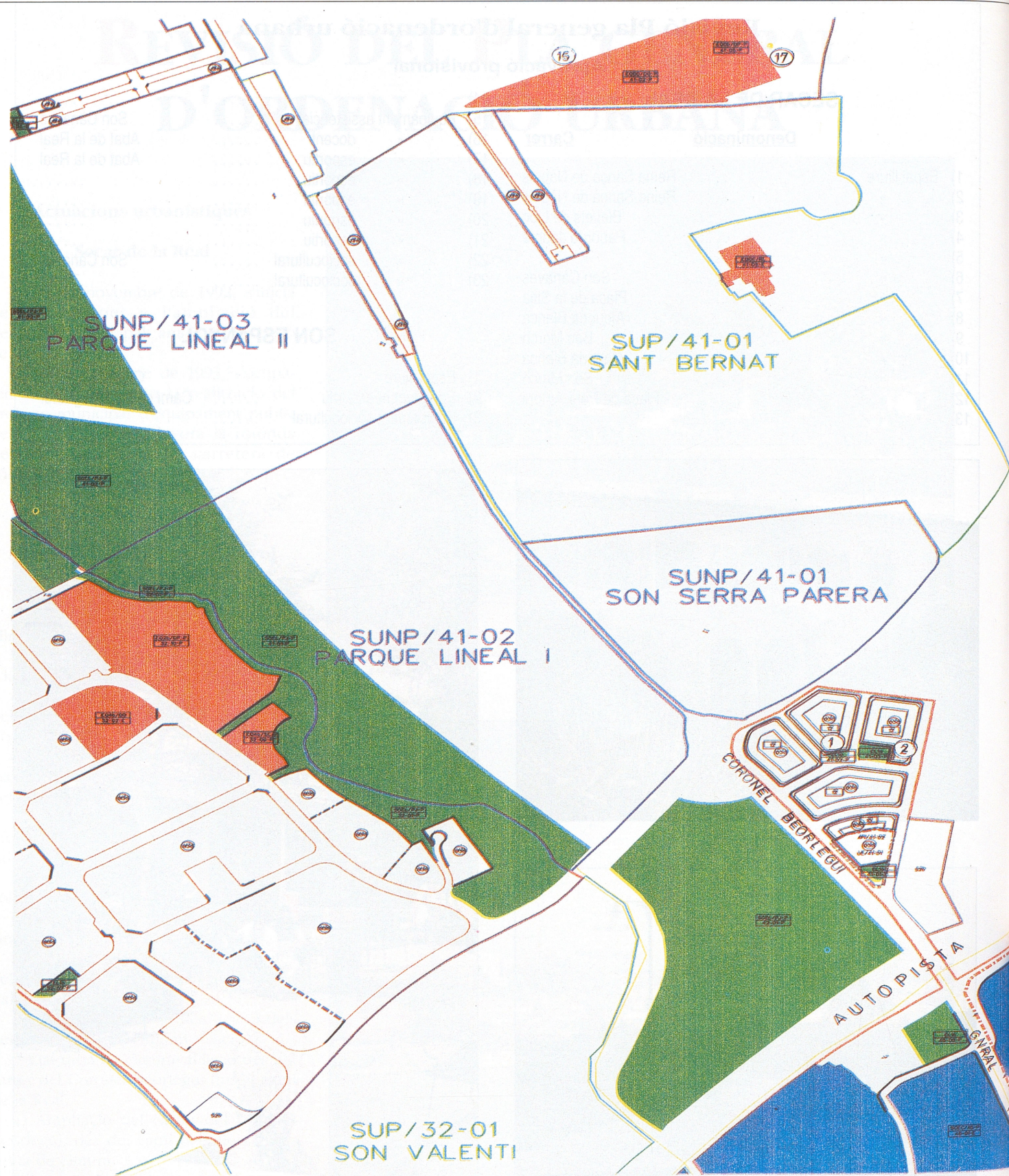
Parc recreatiu de la Real

Campus de la UIB

Cal Jai

- Espais lliures
- Equipaments del barri
- Sistemes i equipaments generals de la ciutat

SECAR DE LA REAL I SON ESPANYOL
Actuacions proposades. Aprovació provisional

HISTÒRIA

El Secar de la Real i Son Espanyol són dos barris perifèrics de Palma que fins fa poc s'han caracteritzat pel fet de tenir una població molt disseminada.

Dins l'evolució històrica del Secar de la Real destaquen dos fets, la presència de les síquies de la font de la Vila i de la d'en Baster i l'existència del monestir de Santa Maria de la Real.

L'abundància d'aigua va permetre durant l'època islàmica el desenvolupament d'una important agricultura de reguiu i la construcció d'un nombre considerable de molins d'aigua. El topònim la Real deriva probablement de l'àrab 'arriat', que significa hort, jardí.

Després de la conquesta catalana, aquesta zona correspongué al comte Nunó Sanç. El 1230 Jaume I li concedí la facultat de construir un monestir de religiosos cisterencs en el lloc anomenat la Real. Inicialment (1239), fou instal·lat a Son Cabrer i, el 1266, passà a ocupar l'indret on es troba actualment.

Aquest monestir va tenir una gran importància fins al s XIX. Fou dotat amb la vila d'Esporles, l'alqueria de Deià i l'honor de Sant Llorenç (a la zona de Son Sardina) i tenia dret a bona part de l'aigua de la zona. En morir Guillem Baster, titular de la font que prengué el seu nom, els drets passaren al monestir. El 1310, l'abat de la Real i el rei Jaume II signaren un conveni on s'establí que la comunitat cistercenca cedia l'aigua de la font de la Vila a Palma, però mantenia els seus drets sobre la d'en Baster.

Durant l'edat mitjana ja hi havia en aquesta zona les possessions de Son Cabrer, Son Serra Parera, les Veles de la Real, cal's Forners, Son Espases Vell, Son Espases Nou, can Calca, can Granada i la Vinya de la Real. A més, també hi havia molts de molins d'aigua fariners, que persistiren fins al s XX.

Amb la desamortització (1835-37), el monestir desaparegué i les seves terres foren venudes a particulars. En aquella època ja havia començat un procés de fragmentació de la propietat, ja que el 1818 es documenten en aquesta zona 64 finques.

En el s XIX predominaren els cereals i ametlers, però també hi va haver una agricultura de reguiu que es dedicava al conreu d'hortalisses. El 1870, la comuni-

Entrada al monestir de Santa Maria de la Real

Son Cabrer

tat de regants de la síquia de la font d'en Baster constituí un sindicat, la influència del qual arribava fins a Son Sardina i l'Esgleietta. Diverses zones del Secar, Son Sardina i la Indioteria consti-

tuïen l'anomenada Horta d'Amunt.

El 1887 hi havia 188 edificis i 462 habitants, però no hi havia cap nucli urbà, ja que la població habitava disper-

sa en possessions i cases amb horts. El primer redol de cases sorgí al llarg de la carretera d'Establiments.

El 1891, Pere d'Alcàntara Peña explicava a la seva guia que la Real es trobava en el districte de Son Sardina i tenia algunes finques d'estiueig, entre les quals era molt notable pels seus jardins la que pertanyia a les senyores d'Oliver.

El 1897, el bisbe cedí la Real als missioners dels Sagrats Cors.

Durant el primer terç del s XX s'hi desenvolupà un minoritari moviment obrer centrat sobretot en els picapedrers. El 1912 es creà la societat obrera de la construcció El Porvenir, que el 1920 estava afiliada al Centre de Picapedrers de Mallorca i tenia 52 persones inscrites.

Respecte al sector secundari, al principi del s XX Joan Riera Ginard creà la gerreria Riera, que encara existeix el 1995.

El 1928, ja hi havia 709 habitants. Aquell mateix any milloraren les comunicacions amb Palma, ja que s'inaugurà el tramvia a Establiments, que travessava la part nord d'aquesta zona. Cap a 1958-59, fou substituït per una línia d'autobusos.

Durant la Guerra Civil, almenys una persona hi va perdre la vida a causa de la repressió, Guillem Llabrés Jaume.

En aquella època l'agricultura de secà era important a les possessions de Son Espases Nou i Vell, Son Cànaves, ca Don Marc i la Vinya i la de reguiu, a Son Cabrer i can Granada. A can Calca hi havia un extens hort de tarongers.

A partir dels anys seixanta, l'agricultura entrà en crisi a causa del creixement turístic i s'inicià un procés de fragmentació de la terra. A Son Cabrer es conraren hortalisses fins devers 1993.

Cap a 1970, s'urbanitzà la zona de can Serra Parera, al sud del barri, com també la zona de la costa de ca na Verda, a ponent del barri, que en bona part pertanyia a la possessió del Pinar. S'hi bastiren un redol de cases de treballadors i xalets de caràcter residencial. La urbanització més important ha estat la del Secar Nou, en els anys vuitanta i noranta, que ha ocupat Son Cànaves, ca Don Marc i la Vinya.

Políticament, es constata un predomini conservador. A les eleccions europees de 1994, el PP obtengué el 48% dels vots; el PSOE, el 21,4%; IU, el 13,9%, i el PSM, el 7,7%. A les municipi-

Son Lledó, seu del rectorat de la Universitat de les Illes Balears

pals de 1995, els grups progressistes milloraren els seus resultats, ja que el PP va treure 535 vots; el PSOE, 253; el PSM, 210; IU, 106, i UM, 70.

El caràcter disseminat del barri de Son Espanyol fa que sigui difícil descriure la seva evolució històrica. En el mapa del cardenal Despuig (1784), només hi apareixen les possessions de Son Espanyol, que ha donat nom al barri, i de Son Magraner. A més, també s'hi assenyala l'ullal de la font de la Vila, que era dins les terres de la possessió de Son Espanyol.

La possessió de Son Magraner apareix documentada el 1661, quan pertanyia al senyor Gaspar de Puigdorfilà. Tenia cases i tafona i era dedicada al conreu d'oliveres, garrovers i cereals. Hi havia una guarda d'ovelles i produïa llana i formatge. En aquella època es considerava que era situada a la part de la Muntanya del terme de Palma. El 1785 era de Jordi Puigdorfilà i hi havia un molí de sang, morers de fulla i ametlers.

Una altra possessió molt antiga, vinculada a Son Magraner, és Son Lledó.

L'origen del barri es troba en els establits que es feren a Son Espanyol, des de 1845, i Son Magraner, des de 1842. Aquella possessió era propietat del marquès de Bellpuig i les seves

terres ocupaven la part de ponent del barri, fins al camí de la Real. Son Magraner era de Felip Puigdorfilà i tenia les terres a llevant de l'esmentat camí. Els habitants de Son Espanyol varen pagar alou als senyors de la possessió homònima fins a 1958 i als de Son Magraner fins als anys vuitanta.

El 1887, hi havia 411 habitants i el 1900, 421.

A partir dels anys seixanta, amb la crisi de l'agricultura i el creixement turístic s'inicià un lent procés de fragmentació de la propietat i d'urbanització que, tanmateix, no originà cap nucli urbà.

En els anys vuitanta i noranta s'hi ha construït, a la zona nord, el campus de la Universitat de les Illes Balears i el 1995 es té previst construir un polígon tecnològic, l'anomenat Parc Bit, a la possessió de Son Espanyol, que ocupa tot el nord-est del barri.

Des de 1994, disposa de transport públic amb Palma.

En aquest barri el PP obtengué fins al 57,7% dels vots a les eleccions europees de 1994.

En aquests mateixos comicis el PSOE va treure el 15,1%, EU, el 6,5%; el PSM, el 6%, i UM, el 5%.

Antoni Marimon

PATRIMONI

EL MONESTIR DE LA REAL, LES SÍQUIES I LES POSSESSIONS

Les barriades del Secar de la Real i Son Espanyol es caracteritzen per tenir un hàbitat molt dispers i sense nuclis de població clarament definits. Sols en els darrers anys, al voltant de la carretera d'Establiments i del camí dels Reis, s'hi han construït moltes edificacions, sobretot xalets adosats. Els elements catalogats al Secar són nombrosos, els més antics corresponen a les dues síquies més importants de la ciutat; la de la Vila i la d'en Baster que recorren des d'Esporles les terres de Son Espanyol i del Secar, possibilitant amb les seves aigües que aquestes terres tenguessin una importància fonamental com a horta de la ciutat. Aquest sistema hidràulic d'origen islàmic tenia trams subterranis, en superfície i elevats, que obligaven a donar distintes solucions d'enginyeria, com síquies i aqüeductes. Completaven el conjunt els nombrosos molins fariners i els aljubs reguladors del cabal de les aigües. El sistema es va mantenir en ús fins pràcticament l'inici de l'actual segle en què fou canalitzat.

Probablement, l'edifici més característic d'aquesta barriada de Palma és el monestir cistercenc de Santa Maria de la Real, fundat el segle XIII, poc després de la conquesta catalana de les Illes. De l'etapa gòtica inicial són pocs els elements que s'han mantingut. L'església actual, construïda sobre la medieval precedent, és de planta rectangular, amb una sola nau i capelles laterals. La coberta és d'enteixinat de fusta entre arcs de diafragma apuntats. L'atri presenta tres grans arcades de mig punt sobre pilars mentre que el campanar, d'estil eclèctic respon també a les reformes dels darrers segles. El claustre, construït entre el s XVII i el XIX, és lleugerament rectangular i té dos pisos d'arcades de diferents ordres. Entorn del claustre se situa la biblioteca, el col·legi, les cel·les, la sala capitular i altres dependències.

En conjunt el monestir de la Real resulta especialment interessant tant pels elements arquitectònics com pels referents històrics que envolten aquesta primerenca fundació del Cister. A més,

Son Pacs dels Fassers

Can Coll

...
al seu interior, s'hi troba la Biblioteca Balear amb una gran quantitat de volums i valuosos manuscrits.

Molt proper al camí que condueix al monestir es troba la creu de la Real, d'època barroca (1723) realitzada en marès i de la qual es pot destacar la decoració figurativa i heràldica, i la imatge del Crist crucificat.

En la catalogació municipal el que més abunda al Secar de la Real són les possessions. El nombre de les inventariades és nombrós, i si bé l'origen d'alguna pot ésser anterior, la majoria és dels segles XVII i XVIII. Al llarg dels s XIX i XX, gran part de les possessions ha sofert reformes i modificacions.

Una de les més antigues és Son Togores que disposa d'una clastra rectangular entorn de la qual es distribueixen els diferents cossos de l'edifici. D'èpoques i característiques semblants són les possessions de Son Cabrer (s XVIII), Son Pacs Vell (s XVII-XIX), Son Pacs dels Fassers (s XVII-XIX), propietat del la Fundació Illes Balears, que es poden adscriure en l'anomenada arquitectura

tradicional de la ruralia senyorial illenca. Així mateix també destaquen les de Son Rossinyol, Son Serra Parera i Son

Cànaves.

Dintre de la recent catalogació es troben als Forners, casa de pagès unifamiliar del s XIX, de planta rectangular i dues crugies que disposa de planta baixa, pis i porxo i, finalment, can Coll, construïda al final del s XIX dintre del corrent eclèctic neogòtic i de la qual cal assenyalar les pintoresques torres i els jardins que l'envolten.

Dintre de Son Espanyol sols hi ha catalogada la possessió de Son Lledó, contruïda devers l'any 1880, i que recentment s'ha rehabilitat i reformat per integrar-la en el conjunt del campus de la Universitat de les Illes Balears, que s'ha bastit dins les terres d'aquesta possessió.

L'edifici consta de dos cossos rectangulars que tenen planta baixa, pis i porxo i que es junten conformant una planta en forma de L, que crea una petita clastra oberta allevant.

A l'edifici Ramon Llull es conserva part del claustre del convent de Santa Catalina de Sena que fou desmuntat i traslladat a l'actual edifici de la Facultat de Filosofia i Lletres.

Joan Manuel Pons

Claustre de Santa Catalina de Sena (Edifici Ramon Llull, Universitat de les Illes Balears)

Catàleg de protecció d'edificis i elements d'interès històric, artístic, arquitectònic i paisatgístic de Palma

Zona del Secar de la Real

Son Togores. Camí dels Reis
Son Pacs dels Fassers. Carretera de Sóller, Km. 4
Son Rossinyol. Carretera de Sóller, s/n
Monestir de la Real. Camí de la Real, s/n
Son Pacs Vell. Carretera de Sóller, Km. 4
Son Serra Parera. C/ del Coronel Beorlegui, 34
Cas Forners. C/ del Coronel Beorlegui, 120
Son Cànaves. Camí de Son Cànaves, s/n
Son Cabrer. Carretera de Valldemossa, Camí dels Reis
Creu de la Real
Síquia de la Vila
Síquia d'en Baster

Son Espanyol

Son Lledó. Carretera de Valldemossa

VIDA SOCIAL

Bona part de la vida social del Secar de la Real s'ha centrat en el monestir de Santa Maria de la Real. En aquest sentit, s'ha de destacar la romeria de Sant Bernat, que té lloc dia 20 d'agost. Cap a 1870, l'arxiduc Lluís Salvador explica que era una de les més populars i concorregudes de Mallorca. Hi acudien unes quinze mil persones, entre pagesos, rics ciutadans, obrers urbans, clergues, etc. Al matí s'hi celebrava una gran funció religiosa. Després hi havia ball i la gent dinava escampada pels camps propers. Segons l'arxiduc, la gent tornava a Palma en carro i en aquella ocasió se saludaven d'un carro a l'altre amb la veu "¡xuia!". La rellevància de la romeria, tant social com política, queda demostrada pel fet que en moments de forta tensió entre l'Església i l'Estat era prohibida per l'Ajuntament de Palma. Això succeí el 1841, 1854 i 1868.

El 1890, la vicaria de l'oratori del monestir fou concedida a la Congregació dels Missioners dels Sagrats Cors i el 1913 fou erigida en parròquia i se separà de la de Santa Creu.

El monestir ha acollit diverses associacions, com un teleclub (1959), l'Associació Ràdio Club Cultural de Mallorca (decenni dels 80) i el Club d'Esplai El Tió (1991).

El 1933 el pare Gaspar Munar Oliver hi fundà la Biblioteca Balear, que actualment conté prop de 60.000 volums i uns 400 manuscrits.

A partir dels anys setanta ha estat la seu de nombroses trobades i reunions d'associacions de veïns, partits polítics i altres entitats.

Així mateix, el monestir s'encarrega d'organitzar, a més de la romeria de Sant Bernat, les festes patronals del barri.

A més dels religiosos del Cister i dels Sagrats Cors, que han ocupat el monestir de la Real, també han estat presents en aquest barri els mínims de Sant Francesc de Palma i les religioses franciscanes. Els primers ocupen des de 1971 la possessió de cal Vicari, que ha esdevengut el convent Beat Gaspar de Bono. Entre 1892 i 1983 hi va haver un convent de franciscanes a la possessió de Son Ribes. Entre 1890 i 1971 tengueren cura d'una escola unitària. El 1983, aquest convent fou cedit pel bisbat a la

Sapiència per crear una comunitat terapèutica per a alcohòlics. Aquesta entitat ja disposava d'un centre d'atenció als marginats a can Gazà, des de 1978.

Pel que fa a l'educació, al final del s XIX ja hi havia dos mestres, un per a nins i una per a nines. En els anys vint es construí un nou centre escolar, que el 1963 fou substituït pel Col·legi Públic Secar de la Real. Aquest, el 1995, té quatre aules i uns quaranta alumnes.

Devers 1948, el pare Gabriel Seguí Vidal i mossèn Lluís Armajac crearen l'equip de futbol la Unió Esportiva de la Real i Establiments, que jugava en el camp de futbol de cal Vicari (la Real). Aquest equip desaparegué en els anys cinquanta.

Durant el decenni dels setanta aparegueren els equips Sant Bernat i la Real, que es fusionaren el 1985 amb el nom de la Unió. Aquest, la temporada 1994-95, jugava a regional preferent i tenia equips de futbol 7, benjamins, infantils i cadets.

Pel que fa als personatges destacats, a l'edat mitjana, Ramon Lluís féu dues estades al monestir de la Real i, en morir, deixà en aquest lloc un cofre amb escrits seus. En el s XVIII, es destacà l'abat i lul·lista Antoni Ramon Pasqual. Modernament, cal esmentar l'economista Antoni Aguiló Lluna.

Quant a l'atenció sanitària, els habitants de la barriada han d'anar al Centre de Salut del Camp Rodó.

Per altra part, a Son Espanyol, el centre de la vida social ha estat i és el convent de les religioses franciscanes, ja que no hi ha cap altre edifici de caràcter cívic. Aquest convent fou fundat el 1923, i les religioses s'ocuparen de l'ensenyament primari i de l'atenció

Facultat de Ciències de la Universitat de les Illes Balears, antic seminari dels Missioners Paül

sanitària. Des de 1895 ja hi havia dues religioses franciscanes que es desplaçaven diàriament des de la Real per fer escola. El 1974 tancaren el parvulari i l'escola de nines. Poc després es reformà l'edifici i es convertí (1977) en una casa d'oració i de descans per a monges majors. En aquest convent hi ha una capella, que és l'únic lloc de culte existent.

En els anys seixanta, els missioners de Sant Vicenç de Paül construïren un col·legi i un seminari vorà la possessió de cal Jai. El 1972, aquest col·legi va esser adquirit per la Universitat i es convertí en l'embrió de la futura Universitat de les Illes Balears. El 1995 el campus inclou la possessió de Son Lledó i ocupa tota la part nord-est del barri.

En alguns aspectes, la vida social d'aquesta barriada ha anat unida a la de Son Sardina. Així, des de 1913 fa part de la parròquia de Son Sardina i algunes entitats, com l'Associació de la Tercera Edat, són comunes. Des dels anys vuitanta els seus habitants també depenen de la Unitat Sanitària de Son Sardina.

Antoni Marimon

EL MOVIMENT ASSOCIATIU

EL MOVIMENT ASSOCIATIU A SON ESPANYOL

L'Associació de Veïns de Son Espanyol funciona des de fa poc més d'un any i mig. Presidida per Francesca Alomar, compta amb un total de 165 famílies, gairebé el 99% dels habitants del barri. No té local propi i es reuneix a una casa particular.

Organitza les festes de la barriada, que s'han de fer dins un solar perquè no hi ha cap plaça pública, i un pancaritat cada any, als terrenys de la possessió de Son Espanyol.

Els temes principals reivindicats pels veïns són: l'impacte que produiria la segona via de cintura, els problemes que pot crear el previst Parc Tecnològic, el creixement de la Universitat, els problemes d'asfaltatge i l'eixemplament de la carretera de Valldemossa.

Per als majors del barri hi ha l'Associació de la Tercera Edat de Son Sardina, la Garriga i Son Espanyol. El problema és que la distància entre Son Espanyol i Son Sardina fa que les persones majors de Son Espanyol pràcticament no hi vagin.

EL MOVIMENT ASSOCIATIU AL SECAR DE LA REAL

Al Secar ens trobam amb dues associacions de veïns. Una, l'Associació de Veïns Secar de la Real Nova, és presidida per Domingo Llull, i els seus socis són bàsicament de la nova urbanització del Secar. L'altra és l'Associació de Veïns del Secar de la Real, de la qual és president Vicenç Matas. Aquesta associació, que compta amb un centenar de socis, funciona des de fa més de 15 anys. No té local propi i utilitza l'escola

Creu de la Real

pública per a les reunions.

Les activitats que organitza són excursions, els foguerons de Sant Antoni i, juntament amb el monestir de la Real i les associacions veïnes, promou la cavalcada dels Reis.

Les seves principals reivindicacions fan referència a les molèsties de la pedrera d'Establiments i al projecte del segon cinturó de Palma, que de moment està aturat.

Al monestir de la Real es duen a terme tot un grapat d'activitats associatives. Així, hi ha un Grup d'Acció Social, una escola de guitarra i tallers de fang i de pintura. També es fa un concurs de tennis de taula.

Així mateix, hi té la seu el Club d'Esplai El Tió, que funciona des de fa uns sis anys.

Finalment, el monestir cedeix les seves instal·lacions a l'associació de veïns per a les reunions.

La Unió de Radioaficionats de les Illes Balears és presidida per Pau Balaguer. Té el local al carrer dels Blavets de Lluc, on hi ha servei de bar per als socis. Organitza activitats diverses, com excursions i sopars. així mateix, edita la revista mensual URIB.

Finalment, hem de destacar l'Associació de Pares i Alumnes del Col·legi Públic del Secar de la Real, i en el terreny esportiu, el Club de Futbol La Unió, presidit per Gregori Camps i que juga al camp de futbol de cal Vicari.

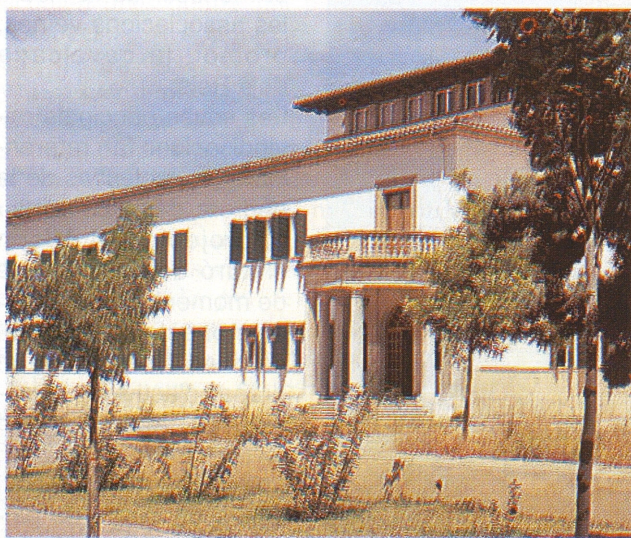
Gabriel Barceló

Els Barris de Palma

Revisió del Pla general d'ordenació urbana i d'actuacions urbanístiques

Proper fascicle:

Cal Capiscol i Camp Redó

Imatges de Cal Capiscol i Camp Redó

Ajuntament de Palma